

УДК 504.064.3

Ю. К. Христинченко, молодий вчений

С. А. Савченко, молодий вчений

І. В. Тимченко, к.т.н.

В. В. Гулець, молодий вчений

Національний екологічний центр України, Київ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаїв

ПРОЕКТ “CITIOBS” ЯК ОСНОВА ДЛЯ СТВОРЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОБСЕРВАТОРІЙ В УКРАЇНІ

Українські громади постійно зіштовхуються з питаннями, пов'язаними з моніторингом довкілля та покращенням якості життя. Особливо це стосується маргіналізованих громад, які стали жертвами окупації та регулярних бомбардувань внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Створення громадських обсерваторій для моніторингу довкілля в таких умовах є необхідною ініціативою, яка надасть можливість громадянам активно брати участь у зборі даних, обміні спостереженнями, що в свою чергу, допомагає підвищити рівень їхньої свідомості щодо проблем довкілля та екологічних викликів. Це також дозволить забезпечити більш прозоре та відкрите ведення екологічної політики та надасть можливість громадянам брати участь у процесах прийняття рішень, сприяючи сталому розвитку.

Перше використання терміну «Громадська обсерваторія», прозвучало в лекції професора Жаклін Мак-Глейд «Земний патруль» 2009 року, під назвою «Глобальна цивільна обсерваторія — роль окремих осіб у спостереженні та розумінні нашого світу, що змінюється», в якій вона заявила, що «розробки пасивних списків чи звітів вже недостатньо, щоб «інформувати» громадян про зміни у нашому середовищі. Нам потрібно взаємодіяти з громадянами та запитувати, як вони можуть «інформувати» нас [1].

Найбільш просте і широко застосовне визначення терміну громадських обсерваторій було надане Аланом Грейнджер у на початку 2010-х років, в якому громадські обсерваторії визначається як будь-яке використання технологій спостереження Землі, при якому громадяни збирають дані і отримують інформацію, отриману з цих даних.»[2].

Хоча єдиного офіційного визначення громадських обсерваторій немає, але є загальні характеристики громадських обсерваторій, зокрема участь громадян в екологічному моніторингу та управлінні, зазвичай на рівні спільноти або в певному місці, навіть якщо це пов'язано з національною чи глобальною екологічною проблемою, та з використанням сучасних мобільних та веб-технологій та/або датчиків для збору та обміну даними які покращують системи спостереження та офіційних джерел даних, підтримуючи процес обміну інформації між громадянами, вченими та особами, що приймають рішення [3].

До завдань, які громадські обсерваторії можуть допомогти вирішити, належать: екологічний моніторинг, зменшення ризику стихійних лих;

землекористування та планування, збереження соціальної та культурної спадщини; здоров'я громад.

Одним з прикладів впровадження громадських обсерваторій є проєкт CitiObs (Enhancing Citizen Observatories for healthy, sustainable, resilient and inclusive cities) – чотирирічний проєкт, який фінансується Європейською комісією в рамках програми Horizon Europe [3, 4]. Його метою є консолідація та застосування інструментів та практичних знань для спільного створення даних, знань та місцевих дій через громадські обсерваторії.

Ідея впровадження проєкту в Україні полягає у створенні локальної мережі громадян для збору, обробки та формування перевіреної первинної інформації про шкоду, завдану довкіллю внаслідок військових дій.

Ця мережа ґрунтуватиметься на: залученні місцевих громад (наприкладі Миколаївської області), об'єднанні місцевих жителів у громадські екологічні обсерваторії, для моніторингу компонентів довкілля, документуванні військових злочинів проти довкілля за допомогою інформаційних технологій та інших інструментів, зборі, обробці, перевірці та відображенні інформації за допомогою технологій CRM та GIS та наданні місцевим громадам та органам місцевого самоврядування об'єктивної інформації про наслідки військових дій для довкілля.

Як висновок, створення громадських обсерваторій, впровадження кращих практик, методологій та інструментів в Україні є ключовими етапами для підготовки до вирішення завдань екологічного моніторингу довкілля з використанням підходу громадянської науки в майбутньому. Цей процес допоможе залучити громадськість до моніторингу довкілля та виявлення проблемних ситуацій шляхом збору та аналізу даних, які важко було б зібрати традиційними методами, використання громадянської науки може сприяти підвищенню рівня екологічної грамотності та залучення нових людей до участі у вирішенні проблем екології.

Список використаної літератури

1. Citizen Observatories - weobserve. *weobserve*. URL: <https://www.weobserve.eu/about/citizen-observatories> (дата звернення: 12.04.2023).
2. I want to understand what Citizen Observatories are by learning about their characteristics - weobserve. *weobserve*. URL: <https://www.weobserve.eu/wo-cookbook/i-want-to-understand-what-citizen-observatories-are-by-learning-about-their-characteristics/> (дата звернення: 12.04.2023).
3. CWTS : CitiObs. CWTS. URL: <https://www.cwts.nl/projects/current-projects/citiobs> (дата звернення: 12.04.2023).
4. CORDIS | European Commission. CORDIS | European Commission. URL: <https://cordis.europa.eu/project/id/101086421> (дата звернення: 12.04.2023).